

Mehdi Marechal: stafmedewerker cultuurparticipatie DEMOS – kenniscentrum participatie kansengroepen aan cultuur, jeugdwerk en sport.

Mehdi Marechal is stafmedewerker cultuurparticipatie bij DEMOS – kenniscentrum participatie kansengroepen aan cultuur, jeugdwerk en sport.

Hij bouwt zijn betoog op 5 punten:

- 1) Het recht op cultuur
- 2) Depolitisering van cultuur
- 3) Politisering van cultuur (op niveau van discours)
- 4) Als de berg niet naar Mohammed komt – hoe bekijken de doelgroepen zelf de kwestie
- 5) Wie heeft een probleem.

Recht op cultuur:

Cultuur is een sociaal grondrecht, gegarandeerd door diverse verdragen en wetten. Hoe kan dit recht georganiseerd worden.

Het is niet individueel afdwingbaar, het is de plicht van de samenleving t.a.v. de inwoners als geheel. Het is noch een verworven, noch een voltooid recht. Het is een permanente verplichting van de samenleving. De taak van de samenleving is voorwaarden te scheppen. Vraag is wel hoe je dit gaat evalueren: subjectieve ervaring van de mensen, de diversiteit van het bereikte publiek...?

Depolitisering van cultuur.

Dat manifesteert zich de laatste decennia in de samenleving. Cultuur is een sector op zich geworden, naast andere sectoren zoals onderwijs of gezondheidszorg. Het is een sector met eigen wetmatigheden en een eigen discours. Cultuur speelt op diverse niveaus (lokaal, gewestelijk, nationaal). Er zijn de globaliserende invloeden versus een lokaal beleid.

Vraag is of het beleid dit wel aankan?

Cultuurparticipatie lijkt wel verworven tot cultuurconsumptie. Door het feit dat cultuur een sector op zich geworden is, zijn er minder linken met het sociaal-economische, met welzijn. Cultuur is sterk geprofessionaliseerd en ook onderhevig aan marktprincipes. Er is een aanbod dat een vraag creëert en het aanbod wordt niet in vraag gesteld. Cultuur wordt afgemeten aan commerciële parameters.

Politisering van cultuur (discours)

Er is een tendens om waarde en normen op cultuur te projecteren. Zeker in het interculturele debat worden zaken die behoren tot de culturele sfeer gelinkt aan waarden en normen. Dat staat in tegenstelling tot het flexibele van cultuur, tot de confrontatie van culturen, tot wederzijdse uitwisseling. Het 'Femme de la Rue' biedt hier een goed voorbeeld. Er wordt een link gelegd tussen seksisme en de Arabische man, die culturele eigenschappen toegedicht krijgt. Eigenschappen die wel genetisch bepaald lijken. In die zin wordt cultuur als een permanente betekenisconstructie genegeerd. Mensen worden herleid tot culturele essenties, tot dragen van één cultuur of identiteit. We hebben vooral oog voor zaken die bevestigen wat we denken over zaken en mensen. Cf. films uit het buitenland, met voorliefde voor Iraanse film met de vrouw in de rol van slachtoffer, of voor Senegalese films over vrouwenbesnijdenis. Die films zijn goed op zich, maar ze bestendigen wel a priori's, creëren hokjes. Dat hoeft zelf niet kwaadwillig te zijn: mensen proberen een betekenis aan de wereld rond zich te geven, een wereld die ze niet altijd goed (meer) begrijpen.

Als de berg niet naar Mohammed komt...

Veel mensen verklaren multiculturaliteit als element van assimilatie dood, maar de jongeren van de tweede en de derde generatie verklaren de samenleving zelf dood. Men heeft niet langer de behoefte aan te sluiten bij reguliere, autochtone cultuurinstellingen. Men creëert eigen netwerken, producties en werf een eigen publiek. Deze jongeren hebben veel talent dat niet wacht op de hand van een blanke middenklasse.

Systeme D: plantrekkerij (débrouille). Hiervan zijn diverse voorbeelden, doorgaans kleine gezelschappen, die leven dank zij veel vrijwilligerswerk. Zij rekruteren via een netwerk in de wijk, of via GSM/facebook. Men voelt niet langer de nood aan reguliere circuits. (cf. 'La vie comme une arbre'). Deze productie ontstond in de Brusselse Anneessenswijk, werd gespeeld voor bomvolle zalen, en daar ontdekt door de KVS die plaats gaf aan de productie. Een productie met weinig middelen gemaakt en met veel succes.

Wie heeft een probleem?

Er wordt gedebatteerd over te weinig kleur in het publiek (voor cultuur), maar dat is geen probleem voor allochtone organisaties. Cf. Evaluatie van het kunstendecreet. Problematisering vormt in feite een legitimatie van eigen structuren en eigen beleid. Om te overleven heeft men nood een andere publiek aan te trekken, gezien evoluties in de bevolking zelf (een krimpend aandeel van 'Belgen')

Grotere instellingen proberen allochtone successen te recupereren. Maar allochtone artiesten krijgen het gevoel excuus-allochtoon te zijn, enkel gekozen omwille van kleur en afkomst.

Andere, het citaat ‘Un Flamand, pourquoi-pas?’ van een Brusselaar van allochtone origine. Men heeft echt geen behoefte meer aan Belgische structuren, maar vindt het idee van een Vlaming die speelt in een Molenbeekse scène wel aantrekkelijk (pourquoi-pas?)

Wie heeft een probleem

Debat over te weinig kleur in het publiek, is geen probleem voor allochtone organisaties. Cf. evaluatie van het kunstendecreet. Problematisering is legitimatie van eigen structuren en eigen beleid – nood voor eigen overleven ander publiek aan te trekken gezien evoluties in de bevolking zelf. (minder aandeel van belgen)

Grotere instellingen proberen allochtone successen te recupereren. Maar artiesten krijgen het gevoel excuusallochtoon te zijn (gekozen omwille van kleur en afkomst)

Discussie

- * Er is als rode draad de heersende cultuur die bevestigt wat we denken, maar daarnaast bestaan er andere, volwaardige culturen die desondanks of juist daarom even belangrijk en waardevol zijn. Maar als alle netwerken los van mekaar bestaan, hoeveel gemeenschap is er dan nog in de samenleving. Is er dan geen zekere verzuiling van het culturele landschap, zoals het culturele landschap in de VS (cf. black label)
- * Waarom zou het erg zijn als mensen andere gelijkaardige mensen opzoeken in het buitenland. Vlaanderen is altijd cultureel gekolonialiseerd en staat huiverig t.a.v; de term ‘migratie’. Kom maar bij ons en neem onze geplogenheden over (maar welke definiëring van die geplogenheden?) Confrontatie en ontmoeting blijven belangrijk.
- * In de samenleving zelf is er een evolutie van assimilatie naar integratie.
- * Het culturele debat mag het sociaal-economische debat niet verdringen. Sociaal-economische verschillen kunnen veel verklaren.
- * Er moet wel een onderscheid gemaakt worden tussen cultuur als set van gewoontes en cultuur als kunst(uiting)
- * Er zijn veel drempels die cultuurbeleving en cultuurproductie in de weg staan: codes, budgetten, toegang tot de subsidies, kennis en toegang tot de markt. We moeten ook waken over een dierentuincultuurbeleid: we moeten niet eens ‘gaan kijken naar die allochtonen’.
- * Er is een democratisch deficit: de overheid heeft de opdracht de inkomsten te verdelen over de diverse sectoren van de samenleving, met inbegrip van cultuur. Mensen betalen mee aan grote cultuurinstellingen, die zij weinig of niet gebruiken. Maar dat geldt voor veel in de samenleving: iemand die geen auto bezit, betaalt ook mee aan onderhoud en aanleg van autostrades). Maar allochtone cultuur wordt wel eerder projectmatig dan structureel ondersteund. Kunstensector is een moeilijke sector, ook voor de Belgen zelf die permanent zichzelf moeten bewijzen. Succesvolle allochtonen worden wel opgepikt, geen problemen maken als die er niet zijn. Het hebben van een andere origine kan moeilijkheden creëren, maar biedt ook extra kansen en mogelijkheden.
- * Derde generatie wordt zwaarder gediscrimineerd dan mensen van de eerste generatie. Die derde generatie krijgt draagt de identiteit van hun ouders en hun omgang met hun omgeving. Maar ze hebben geen band met het herkomstland van hun ouders, maar evenmin met het land waarin ze nu wonen
- * Cultuur is geen prioriteit voor sociaal-economisch zwakkeren. Cultuur kan wel materieel laagdrempeliger worden gemaakt, en de gehanteerde culturele codes moeten in vraag worden gesteld. Er moet ook meer aandacht zijn voor de creativiteit en de eigen cultuur van lagere sociale klassen. Dat gebrek aan kennis en respect geldt ook voor de culturele uitingen van Belgen uit lagere, sociale klassen..
- * Er is nood aan kruisbestuiving en uitwisseling. Hiphop is erg geïnteresseerd in moderne dans en zoekt een podium en erkenning. Kunstgenres kunnen ook emanciperen: cf. jazz van cultuur van slaven naar de cultuur van een middenklasse. Maar onze eigen culturele structuren willen zich legitimeren en dominant blijven.

Vorm van besluit

Cultuur is geen glijmiddel of middel tot integratie. Cultuur is een vorm van betekenisgeving en mag niet in hokjes worden vastgezet. Allochtone cultuur of allochtoon talent mag niet gebruikt worden als excuus of legitimatie.